

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากผลการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของศาลฎีกาที่นำมาใช้กับผู้กระทำผิดต่อกฎหมายป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และป่าสงวนแห่งชาติแล้ว พบว่ามีมาตรการทางกฎหมายอยู่ 2 ประเภทที่ศาลฎีกานำมาใช้ในการคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งมาตรการเหล่านี้คือ

1. มาตรการทางอาญา เช่น ห้ามกระทำการใด ๆ ในเขตป่าและพื้นที่ป่าอนุรักษ์รูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองเพื่อตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการทำให้เสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น การกำหนดมาตรการควบคุมการทำไม้ การห้ามค้าหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งไม้หวงห้ามหรือของป่าหวงห้าม การควบคุมการนำเข้าหรือของป่าเคลื่อนที่ การห้ามแปรรูปไม้ ตั้งโรงงานแปรรูปไม้ การห้ามค้าหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อการค้าซึ่งสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้าม การนำเข้าไม้สักที่เคยอยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้าง หรือเคยอยู่ในสภาพเครื่องใช้และพ้นจากสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้มาแล้วกว่าห้าปี เคลื่อนย้ายออกนอกเขตจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งสิ่งปลูกสร้างหรือเป็นที่ประกอบเครื่องใช้นั้น การห้ามทำลายทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติและต้นน้ำลำธาร เป็นต้น หากฝ่าฝืนจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดและต้องได้รับโทษศาลเองซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายก็ต้องพยายามตีความและบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายให้มากที่สุด เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำผิดแต่ละประเภทก็เช่นกัน ควรจะกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความเสียหายในการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละประเภทตามขนาดของพฤติกรรมของผู้กระทำและความร้ายแรง เพื่อให้เกิดผลเป็นการยับยั้งมิให้เกิดการกระทำความผิดอีก ทั้งควรคำนึงถึงตัวผู้กระทำผิดในแต่ละรายโดยหากมีพฤติการณ์พิเศษที่ชัดเจน ควรมีแนวทางการลงโทษที่รุนแรงด้วย เพราะการใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์โดยตรงในเชิงยับยั้งและป้องกันมิให้มีการกระทำผิด ซึ่งสภาพบังคับที่นำมาใช้คือ โทษจำคุกและปรับ สำหรับมุมมองของประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศในสหภาพยุโรปมีการให้ความสำคัญต่อการให้ความคุ้มครอง ป้องกันทรัพยากรป่าไม้ซึ่งถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างมากประเภท

หนึ่ง ถึงกับมีการให้นำมาตรการทางอาญามาใช้ให้สอดคล้องต้องกันสำหรับการกระทำที่ถือว่าเป็นกรณีร้ายแรง หากผู้กระทำผิดรายใดสมควรลงโทษอย่างเฉียบขาดก็ควรบังคับโทษอย่างเฉียบขาด แต่ก็ยังคงต้องพิจารณาให้ควบคู่กับความเป็นธรรมเสมอ

2. การเยียวยาทางแพ่ง โดยเฉพาะในส่วนของ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ศาลฎีกา กำหนดให้ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 โดยพิจารณาคำหนดให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เช่น ที่ปรากฏในคดีที่กรมป่าไม้ฟ้องวัดป่าสุทธธรรมวิเจีย ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3883/2546 จะเห็นได้ว่า โจทก์เรียกค่าเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยมีการคำนวณพื้นที่เสียหายต่อไร่เป็นเงินจำนวนหนึ่งมาแล้ว แต่ศาลฎีกาก็กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เพียงเล็กน้อยโดยให้เหตุผลเกี่ยวกับขนาดไม่ว่า ไม่นขนาดเล็กก่อให้เกิดผลกระทบไม่มากนักนั้น เป็นแนวคิดที่ไม่สัมพันธ์กับแนวคิดและหลักการในการคิดคำนวณค่าทดแทนที่เกิดแก่ระบบนิเวศแต่อย่างใด

จากสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดว่า การบังคับใช้กฎหมายของศาลฎีกาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้บังคับโทษทางอาญาและการให้ชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งที่รุนแรงเพียงพอตลอดจนยังไม่มี การนำหลักการให้ความคุ้มครองการทำลายระบบนิเวศตามหลักวิชานิเวศวิทยา มาใช้อย่างชัดเจน ทั้งยังไม่มี การนำมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาบังคับ และศาลฎีกามีบทบาทต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่ใช้บทบาทเชิงรุก อันจะนำมาสู่การบังคับใช้กฎหมายที่อำนวยความสะดวก โดยเสมอภาคและป้องกันทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สมมติฐานที่ตั้งขึ้นมามีความถูกต้อง เนื่องจากแม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่วางมาตรการในการจัดการ การควบคุม คุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มาใช้บังคับเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำกฎหมายว่าด้วยป่าไม้มารับบังคับใช้กับนายทุน ผู้มีอิทธิพล รวมทั้งข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าไม้ พบว่าแทบจะไม่มี การบังคับกับบุคคลเหล่านี้อย่างจริงจังใด ๆ เลย ผู้ที่ถูกบังคับใช้กฎหมายและถูกตัดสินลงโทษส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้ที่รับจ้างนายทุน หรือผู้มีอิทธิพลอีกต่อหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า การบังคับโทษทางอาญาของศาลฎีกาควรหนึ่งว่ายังมีได้มีการบังคับโทษอย่างรุนแรงในทางปฏิบัติแต่อย่างใด กล่าวคือ การลงโทษของศาลฎีกาอยู่ในระดับต่ำสุดของระวางโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ในแต่ละความผิด บางกรณีผลของการกระทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้หรือระบบนิเวศมากกว่าคดีที่ลงโทษโดยไม่รอการลงโทษ แต่ศาลฎีกาเห็นว่าเป็นกรณีที่ยังไม่ร้ายแรงและรอการลงโทษให้ นอกจากนี้การบังคับโทษของศาลฎีกายังมิได้มีการพิจารณาสภาพพื้นที่คุ้มครองแต่ละแห่งว่ามีความสำคัญกว่าพื้นที่ป่าไม้นอกเขตอนุรักษ์ที่จะต้องบังคับโทษในระดับรุนแรงแตกต่าง

กว่าพื้นที่ป่าธรรมชาติทั่วไป การลงโทษเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันรักษาป่ายังไม่มี การบังคับโทษที่เด่นชัด ทั้ง ๆ ที่ควรลงโทษบุคคลเหล่านี้ให้ถึงระดับที่รุนแรงแตกต่างจากการลงโทษผู้กระทำผิดทั่วไปพอที่จะมีผลให้สังคมเห็นว่า การกระทำผิดของบุคคลดังกล่าวเสมือนเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่บ่อนทำลายความมั่นคงทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชาติ เพื่อให้สังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงแปลงค่านิยมที่ชอบยกย่องระบบเงินทุนและผู้มีอิทธิพล การบังคับโทษอย่างจริงจังชัดเจนที่ศึกษาพบมีเพียงกรณีเดียวคือ การใช้เลื่อยโซ่ยนต์กระทำผิดที่ศาลจะลงโทษเด็ดขาดโดยไม่รอการลงโทษ แต่ก็ยังเห็นได้ว่าการวางโทษในระดับต่ำอยู่

สำหรับการวางกำหนดอัตราโทษนั้นจากผลของการศึกษาจะเห็นได้ว่าการบังคับโทษของศาลฎีกาทั้งก่อนและหลังแก้ไขเพิ่มเติมโทษตามพระราชบัญญัติป่าไม้¹ ยังคงมีการบังคับโทษในลักษณะที่ไม่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ทั้ง ๆ ที่ระวางโทษตามที่แก้ไขกฎหมายได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม หากศาลฎีกาไม่บังคับโทษให้รุนแรงเพื่อให้เกิดผลเป็นการยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัวเจ็ดหลาบดังที่เป็นอยู่จากที่ปรากฏผลของการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ การกระทำผิดต่อทรัพยากรป่าไม้ไม่ว่าในรูปแบบความผิดใดก็คงไม่มีทางลดน้อยถอยลงไปได้อย่างเป็นแน่แท้

สำหรับแนววินิจฉัยของศาลฎีกาต่อแนวคิดว่าการอนุรักษ์ระบบนิเวศตามหลักวิชานิเวศวิทยานั้น จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า แนววินิจฉัยของศาลฎีกายังไม่มีการนำแนวคิดในการอนุรักษ์ตามหลักวิชานิเวศวิทยามาใช้เป็นเครื่องช่วยในการวินิจฉัยที่ชัดเจน เช่น การวางหลักเหตุผลของคำวินิจฉัย โดยการตีความให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ มาตรา 5 ถ้าไม่บรรยายฟ้องหรือนำสืบจะไม่ลงโทษจำเลย ไม่ว่าจำเลยจะต่อสู้หรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้ข้อวินิจฉัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องที่วินิจฉัยคำว่า “ป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้¹ น่าจะเป็นข้อวินิจฉัยที่ได้มุ่งส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ของรัฐอีกกรณีหนึ่งเช่นกัน¹

¹ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 10 มิถุนายน 2541 กำหนดมาตรการและแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในส่วนของประเทศไว้ว่า (3) ว่า “...ให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือ ไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ...”

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้เขียนมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิดและมาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพื่อนำมาใช้ในการคุ้มครอง ป้องกันและสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรป่าไม้เพื่อใช้ยับยั้งผู้กระทำความผิดต่อทรัพยากรป่าไม้ให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎหมายของศาลฎีกาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรสำหรับการทำลายป่า ยังไม่ได้บังคับโทษทางอาญาทั้งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการทำไม้และการอนุรักษ์ป่าไม้ที่ชัดเจนรุนแรงเพียงพอ โทษจำคุกโดยเฉลี่ยที่ศาลฎีกากำหนดอยู่ในระดับต่ำมาก คือ ประมาณ 1 ถึง 2 ปีเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่มีการแก้ไขอัตราโทษจำคุกสูงสุดไว้ถึง 20 ปี และการบังคับโทษของศาลฎีกาตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ไม่อาจลงโทษจำเลยให้สูงขึ้นกว่าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้ ส่งผลให้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีอิทธิพลในการกำหนดโทษมากกว่าศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงกว่า ทั้ง ๆ ที่การลงโทษของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ยังล็กลั่นกันอยู่และยังไม่น่าจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าต้องแก้ปัญหาโดยจัดทำมาตรฐานการลงโทษของศาลล่างใหม่

2. ในคดีที่โจทก์ฎีกาขอให้เพิ่มโทษ หากฟังข้อเท็จจริงได้ชัดเจนแล้วว่า จำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล นายทุนหรือข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดูแลทรัพยากรป่าไม้ ศาลฎีกาต้องบังคับโทษทางอาญาให้เฉียบขาด รุนแรง เพื่อให้สาสมกับการกระทำความผิดที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง เพื่อยับยั้งและป้องปรามการกระทำความผิด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีค่านิยมชอบยกย่องระบบเงินทุนและผู้มีอิทธิพล ส่วนกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวบ้านก็น่าจะลงโทษให้หนักมากขึ้นกว่าการลงโทษในระดับ 1 ปี ถึง 2 ปี ดังที่เป็นอยู่จากผลการศึกษา ทั้งนี้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าพวกนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลรวมทั้งข้าราชการจะไม่ลงมือเข้าไปกระทำความผิดเอง แต่จะจ้างชาวบ้านให้เข้าไปกระทำความผิดแทน ถ้าไม่ลงโทษชาวบ้านให้หนักขึ้นก็ไม่อาจทำให้เกิดความเกรงกลัวขึ้นมาได้

3. การบังคับใช้โทษของศาลฎีกาในอดีตยังมีการบังคับโทษที่ยังไม่เป็นเอกภาพ คดีส่วนมากศาลฎีกาพิพากษายืนโทษตามคำพิพากษาศาลล่าง ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ายังมีการใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดผลเป็นการลงโทษที่ล็กลั่นไม่เสมอภาค ทั้งการบังคับโทษก็ยังไม่ปรากฏแนวทางชัดเจนระหว่างการลงโทษการกระทำในเขตพื้นที่อนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติ ป่าต้นน้ำลำธาร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า การเน้นการลงโทษต่อกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการทำไม้ จะมีการเน้นหนักกว่าการบังคับโทษในกฎหมายที่ให้การอนุรักษ์ป่าไม้คือพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ฯ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ฯ และ

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ฯ ศาลฎีกาจึงต้องกำหนดแนวทางในการลงโทษโดยควรเน้นลงโทษการกระทำผิดในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ คือ อุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ ด่านน้ำลำธาร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าให้หนักกว่าการกระทำผิดในพื้นที่ป่านอกเขตอนุรักษ์

4. ในเรื่องของกลางหรือสภาพความผิดนั้น ไม่ควรพิจารณาเฉพาะปริมาณไม้ของกลางหรือจำนวนพื้นที่ที่กระทำผิดเท่านั้น เพราะกรณีอาจเป็นไปได้ว่าผู้กระทำผิดถูกจับกุมในขณะที่เพิ่งเริ่มต้นลงมือกระทำผิด จึงทำให้ได้ของกลางเพียงเล็กน้อยหรือพบเนื้อที่ที่บุกรุกเพียงเล็กน้อย หากไม่ถูกจับกุมเสียก่อน ผู้กระทำผิดอาจจะทำลายป่าไม้เป็นพื้นที่มากหรือได้ของกลางมากกว่าที่ถูกจับก็ว่าได้ จึงควรพิจารณาสภาพความผิดหรือลักษณะในการกระทำความผิดว่าผู้กระทำผิดมีลักษณะการกระทำโดยเจตนาทำให้เกิดความเสียหายแก่ป่าไม้รุนแรงเพียงใดประกอบด้วย

5. นอกจากการบังคับโทษจำคุกที่เทียบขนาดต่อผู้ที่สมควรถูกลงโทษแล้ว ศาลควรนำโทษปรับตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มาใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษจำคุก โดยควรกำหนดโทษปรับในเชิงที่จะมีผลเป็นการยับยั้งป้องกันการกระทำผิดต่อทรัพยากรป่าไม้ได้ โดยต้องกำหนดโทษปรับให้ผู้กระทำผิดรู้สึกเสียค่าปรับและไม่อยากเสี่ยงที่จะกระทำผิด ในกรณีผู้กระทำผิดที่เป็นนายทุน ผู้มีอิทธิพลหรือข้าราชการที่กระทำผิดเสียเอง นอกจากจำคุกให้รุนแรงเด็ดขาดแล้ว ต้องลงโทษปรับควบคู่ไปด้วยเสมอหากกฎหมายกำหนดอัตราโทษให้จำคุกและปรับได้ และควรกำหนดโทษปรับให้มากกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการฝ่าฝืนกฎหมาย ส่วนกรณีนิติบุคคลกระทำผิด ศาลควรลงโทษปรับสถานหนักอาจจะถึงขั้นสูงสุดตามกฎหมาย เพราะแม้หากนิติบุคคลนั้นไม่มีเงินชำระค่าปรับ ก็สามารถทำการบังคับค่าปรับโดยยึดทรัพย์สินมาชำระแทนค่าปรับได้

6. จากผลการศึกษาพบว่า ผู้กระทำผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ มักจะเป็นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพรับจ้างตัดไม้หรือรับจ้างเผ่าถางป่าและรวมถึงผู้ที่เป็นเกษตรกรผู้ยากจนในชนบทที่มักจะใช้วิธีเพิ่มผลผลิตในการเพาะปลูกโดยการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกด้วยการบุกรุกป่าซึ่งอาจถือว่าผู้กระทำผิดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะผู้ที่เป็นเกษตรกรและกระทำผิดโดยการบุกรุกเข้าไปทำกินเพาะปลูกพืชผลในพื้นที่ป่า มีผู้ใช้ที่มีจิตใจชั่วร้ายโดยสันดาน ซึ่งควรจะใช้วิธีการลงโทษโดยให้ความรู้มากกว่าการลงโทษโดยเทียบขนาด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มักจะให้การรับสารภาพ แต่เนื่องจากอัตราโทษขั้นต่ำที่กฎหมายว่าด้วยป่าไม้กำหนดไว้นั้นจะกำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 5 ปี เมื่อจำเลยให้การรับสารภาพส่งผลให้คดีไม่จำเป็นต้องทำการสืบพยาน และศาลชั้นต้นจะพิพากษาลงโทษโดยไม่มีการสืบเสาะและพินิจก่อนมีคำพิพากษาซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจลงโทษโดยไม่เหมาะสมได้ และเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาต่อไป ทำให้ไม่มีข้อเท็จจริงใดๆ ในอันที่ศาลฎีกาจะใช้ประกอบดุลพินิจในการลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพความผิดและตัวผู้กระทำผิด แม้ศาลฎีกาจะมีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการสืบเสาะและ

พินิจจำเลยเพื่อประโยชน์ในการลงโทษได้ แต่หากคดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกาแล้วศาลฎีกาต้องสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบเสาะอีกก็จะทำให้เสียเวลาเป็นอย่างยิ่ง เพราะขั้นตอนในการรับส่งสำนวนจากศาลฎีกาไปยังศาลชั้นต้นนั้นอาจใช้เวลานาน ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดที่สำคัญยิ่งของศาลฎีกาจึงต้องใช้บทบาททางบริหาร กำหนดแนวทางให้ศาลชั้นต้นสั่งให้มีการสืบเสาะพินิจจำเลยในคดีกระทำผิดต่อกฎหมายด้วยทรัพยากรป่าไม้ก่อนตัดสินคดีทุกคดี

7. ศาลฎีกาควรนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องการห้ามเข้าเขตกำหนดมาใช้กับผู้กระทำผิดต่อกฎหมายด้วยป่าไม้ ไม่ว่าโจทก์จะมีคำขอหรือไม่ก็ตาม เพราะการห้ามเข้าเขตกำหนดนั้น สามารถนำมาใช้กับผู้ทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้ แม้โจทก์ไม่มีคำขอ ศาลก็มีอำนาจพิพากษาห้ามมิให้ผู้กระทำผิดต่อทรัพยากรป่าไม้เข้าไปในเขตป่าอนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติหรือป่าได้ ซึ่งถือว่าเป็นการใช้มาตรการป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้อีกทางหนึ่ง และหากปรากฏว่าโจทก์มีคำขอให้ศาลสั่งห้ามจำเลยประกอบอาชีพรับจ้างตัดไม้ทำลายป่า หรือขอให้ทำทัณฑ์บน ศาลฎีกาก็ควรออกคำสั่งตามที่โจทก์ขอ และหลังจากที่ได้ออกคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดแล้ว ควรมีการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการนำมาตรการประกาศความผิดโดยนำคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดที่ศาลสั่ง ไปประกาศไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณหน้าทางเข้าอุทยานแห่งชาติ ซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษโดยใช้วิธีการประจานผู้กระทำความผิดโดยประกาศคำตัดสินของศาลให้สาธารณชนทราบทั่วกัน และน่าจะเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่บุคคลอื่นให้เห็นคุณค่าความสำคัญของป่าไม้และให้ผู้ที่จะทำลายป่าไม้เกิดความเกรงกลัวมิกล้ากระทำความผิดได้

8. สำหรับการตีความกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ป่าไม้นั้น ศาลฎีกาควรตีความกฎหมายโดยนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ยึดถือการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศเป็นสำคัญมาเป็นเครื่องช่วยในการวางหลักคำวินิจฉัย ไม่ควรตีความบังคับใช้กฎหมายโดยยึดถือแนวความคิดที่ยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ยึดหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์เป็นสำคัญ หากมีปัญหาข้อกฎหมายให้ศาลฎีกาวินิจฉัยอีกครั้งว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กรมป่าไม้ส่งมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อนำไปจัดสรรให้แก่เกษตรกรนั้น ยังเป็น “ป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ หรือไม่ ศาลฎีกาควรวินิจฉัยว่าที่ดินดังกล่าวยังเป็นที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้ไปตามกฎหมายซึ่งเป็น “ป่า” ตามคำนิยามของพระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ มาตรา 4 (1) ผลของคำวินิจฉัยดังกล่าวจะทำให้เกิดการบังคับใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ และช่วยให้มีมาตรการตามกฎหมายในการอนุรักษ์และควบคุมทรัพยากรป่าไม้ที่มีค่าให้คงอยู่ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ ได้

สำหรับการตีความในกรณีที่มีการกระทำผิดในเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้วภายหลังมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เป็นเรื่องกฎหมายบัญญัติภายหลังให้การกระทำไม่มีความผิดต่อไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง นั้น แม้การออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินจะถือว่าเป็นการออกกฎหมายแต่คำว่า “กฎหมายที่บัญญัติ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 นี้ หมายถึงกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรโดยอำนาจนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ เช่น ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ เป็นต้น แต่พระราชกฤษฎีกากำหนดที่ดินให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินไม่ใช่กฎหมายที่บัญญัติภายหลังให้การกระทำไม่มีความผิดต่อไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง การตีความของศาลฎีกาดังกล่าว จึงเป็นการตีความที่ไม่เกิดผลเป็นการให้ความคุ้มครองและรักษาป่าไม้เป็นสำคัญ แต่เป็นการตีความโดยยึดถือยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง เพราะการตีความของศาลให้เกิดผลทางกฎหมายดังกล่าว อาจจะเป็นการสนับสนุนให้มีการทำลายป่าเพื่อให้เป็นป่าเสื่อมโทรมจนเป็นเหตุให้ต้องนำไปปฏิรูปหรืออาจเป็นช่องว่างให้ฝ่ายบริหารออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อให้มีผลยกเลิกความผิดให้แก่ผู้กระทำผิดในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้

สำหรับกรณีการวางหลักในการปฏิบัติตามกฎหมายป่าไม้ในเรื่องการคัดสำเนาประกาศหรือกฎกระทรวงไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ นั้น แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าหากไม่ปฏิบัติตามจะมีผลเป็นการยกฟ้อง ทั้ง ๆ ที่หลักเกณฑ์ดังกล่าวมิใช่องค์ประกอบความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น ถือได้ว่าเป็นการตีความกฎหมายที่ยึดถือยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลางได้อีกกรณีหนึ่ง จึงควรยึดแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดวิธีการให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำเท่านั้น มิใช่องค์ประกอบความผิด

สำหรับการตีความกรณีที่กฎหมายกำหนดให้รับโทษหนักขึ้นสำหรับความผิดที่กระทำต่อไม้ซุง 20 ต้น หรือ 20 ท่อน ควรพิจารณาปริมาตรไม้โดยเทียบเคียงกับความผิดฐานมีไม้หวงห้ามแปรรูปไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ที่กำหนดให้ความผิดฐานมีไม้หวงห้ามชนิดอื่นที่ไม่ใช่ไม้สักแปรรูป จะเป็นความผิดก็ต่อเมื่อไม้มีปริมาตรเกิน 0.20 ลูกบาศก์เมตรขึ้นไปจึงจะเป็นความผิด โดยอาจวางหลักว่า กรณีมีไม้ซุงท่อน 20 ต้นหรือท่อนอันจะต้องรับโทษหนักขึ้นนี้ ไม้ซุงท่อนดังกล่าวจะต้องมีปริมาตรตั้งแต่ 0.20 ลูกบาศก์เมตรขึ้นไปแต่ไม่ถึง 4 ลูกบาศก์เมตร

ในกรณีที่จำเลยกระทำผิดในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและให้การต่อสู้ว่าไม่รู้ว่าเป็นที่ดินดังกล่าวเป็นป่าสงวนแห่งชาตินั้น ในความเป็นจริงอาจมีกรณีที่มีผู้กระทำผิดโดยไม่รู้ว่าเป็นที่ดินดังกล่าวเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ ดังนั้น แม้การที่จำเลยอ้างเช่นนั้นจะมีผลเท่ากับว่าจำเลยอ้างว่าไม่รู้ว่ามีกฎกระทรวงซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายประกาศให้ที่ดินใดเป็นป่าสงวนแห่งชาติก็ตาม แต่น่าจะ

ถือว่าเป็นกรณีที่จำเลยยอมรับว่ารู้ว่ามีกฎหมายอาญาบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด แต่ไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าที่ดินนั้นเป็นป่าสงวนแห่งชาติอันเป็นที่ดินของรัฐ จึงเข้าใจว่าตนมีอำนาจกระทำการในที่ดินได้ ซึ่งเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 วรรคแรก ที่เป็นเรื่องการล้าสมัยผิดในข้อเท็จจริงซึ่งทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด อย่างไรก็ตาม การพิจารณาข้อต่อสู้ของจำเลยดังกล่าวคงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป และควรพิจารณาในลักษณะเป็นข้อยกเว้นที่เคร่งครัดเท่านั้น เพราะหากศาลรับฟังข้อต่อสู้ที่จำเลยยกขึ้นดังกล่าวและยกฟ้องจำเลยทุกคดี ก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้กฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ไม่อาจลงโทษผู้กระทำผิดได้ และอาจเป็นช่องทางให้นายทุนนำผู้รับจ้างจากต่างถิ่นเข้ามาแผ้วถางบุกรุกป่าโดยอ้างต่อผู้รับจ้างต่างถิ่นเหล่านั้นว่าพื้นที่ที่จ้างให้แผ้วถางเป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของตน เมื่อมีการจับกุมผู้รับจ้างมาดำเนินคดี ผู้รับจ้างก็จะยกข้อต่อสู้ว่า ไม่รู้ว่าที่เกิดเหตุเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

9. ในความผิดฐานก่อกวนสร้าง แผ้วถางหรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ มาตรา 54 นั้น หากโจทก์นำสืบให้รับฟังได้ว่า จำเลยเป็นผู้ครอบครองป่าดังกล่าว หรือข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติได้ว่าจำเลยเป็นผู้ครอบครองป่าดังกล่าว ศาลฎีกาควรนำข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 55 ของพระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ ว่า ผู้ใดครอบครองป่าซึ่งได้ถูกแผ้วถางโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งมาตราก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้แผ้วถางป่านั้น มาบังคับเพื่อให้จำเลยพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากการกระทำผิดฐานก่อกวนสร้าง แผ้วถางป่านั้นกระทำในป่า หากให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้ก่อกวนสร้างแผ้วถาง ก็จะเป็นภาระหนักอึ้งแก่โจทก์ ในการที่จะมีประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์ในขณะที่จำเลยกระทำผิด ซึ่งมีโอกาสที่ศาลจะยกฟ้องโจทก์ได้มาก

10. ในส่วนของมาตรการทางแพ่งนั้น หากโจทก์พิสูจน์ความเสียหายที่เกิดจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ได้ตามหลักวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีการปฏิบัติการลงพื้นที่เพื่อเก็บหาวัตถุตัวอย่างก่อนนำข้อมูลเข้าแบบจำลองแล้ว ศาลฎีกาก็น่าจะกำหนดค่าเสียหายให้เต็มตามมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติ

ผู้เขียนมีข้อพิจารณาและวิเคราะห์ตลอดจนข้อเสนอแนะทั้งหมดก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า มาตรการทางอาญาในพระราชบัญญัติป่าไม้ ๑ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ๑ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ๑ และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ๑ คือ โทษจำคุกและปรับที่มีอยู่ในกฎหมายนั้น ยังเป็นมาตรการที่จำเป็นในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ แต่การกำหนดโทษจำคุกและปรับของศาลนั้น ยังไม่สามารถยับยั้งและป้องกันการกระทำผิดต่อกฎหมายได้อย่างมี

ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการลงโทษผู้มีอิทธิพล นายทุน หรือข้าราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่กระทำความผิดเสียเองให้รุนแรง เจ็บขาดและหนักขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึง ของกลางหรือพื้นที่ที่กระทำผิดแต่อย่างใด ส่วนการลงโทษผู้กระทำผิดที่เป็นชาวบ้านก็น่าจะลงโทษให้รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากพวกนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลรวมทั้งข้าราชการจะไม่ลงมือเข้าไปกระทำผิดเอง แต่จะจ้างชาวบ้านให้เข้าไปกระทำผิดแทน ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าไม่ลงโทษชาวบ้านให้หนักขึ้นก็ไม่ทำให้เกิดความเกรงกลัวขึ้นมาได้ และควรนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องการห้ามเข้าเขตกำหนดมาใช้และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำคำสั่งดังกล่าวไปประกาศไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งเต็มตามมูลค่าความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเป็นการประกาศให้สังคมได้รับรู้เพื่อยับยั้งการกระทำผิดโดยสามารถลดการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้และหวังว่าอาจจะช่วยลดการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ร้อยตรีกิตติ ประทุมแก้ว. รายงานการศึกษา เรื่อง การบูรณาการประสานงานแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณีป่า

แควกระบม – สียัด อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา , 2532.

กอบชัย ทวีสุขเสถียร. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ยังเหมาะสมต่อสถานการณ์การ

บริหารจัดการอุทยานแห่งชาติในปัจจุบันหรือไม่

เจียมชัย ชูดวงศ์. กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541.

จรรยา แววุฒินันท์. คำอธิบายกฎหมายป่าไม้. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญโรงพิมพ์

อักษรสัมพันธ์, 2522.

จิตติ ดิงศรัทีย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด จิรัช

การพิมพ์ จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, 2546.

จิระ จินตบุญกุล. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในประเทศไทย. รวมบทความในหนังสือการอนุรักษ์

ธรรมชาติในประเทศไทยในแง่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ สยามสมาคม.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชูติมาการพิมพ์, 2528.

ณรงค์ ใจหาญและคณะ. รายงานศึกษานับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่อง “ ศึกษาความเป็นไปได้ใน

การกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา จัดทำโดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อ สำนักงานกิจการ

ยุติธรรม มิถุนายน 2549.

เต็ม สมิตินันท์. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2544 ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้

สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชน จำกัด

, 2544.

ธานินทร์ กรัยวิเชียรและวิชา มหาคุณ. การตีความกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2539.

นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

นิวัติ เรืองพานิช. นิเวศวิทยาทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

ประดิษฐ์ วานิชพิทักษ์. คำบรรยายกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). ความรุนแรงเกิดจากความอ่อนแอและเมื่อวินัยไม่มีเสรีภาพก็หายไป. พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. สิทธิครอบครองทางแพ่งและทางอาญาเป็นอย่างเดียวกันหรือไม่ ประมวลบทความทางกฎหมายแพ่ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

ไพจิตร ศวัชสีสาร. ความแตกต่างของปัจเจกบุคคลของผู้พิพากษาไทยที่มีอิทธิพลต่อจุดประสงค์การลงโทษในคดีอาญา คุณภาพ นิคมสารกระทรวงยุติธรรม. เล่ม 1. ปีที่ 46.

ขงยุทธ ไตรสุรัตน์. บทความในหนังสือการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ โดยศูนย์วิจัยป่าไม้. เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, 2535.

วนิดา พรไพบูลย์. คำอธิบายพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์จิตร, 2541.

วรวิภา เทพทอง. คำอธิบายหลักกฎหมายที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน 2546. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.

วสิน อิงคพัฒนากุล. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2548.

วรารักษ์ ศิริประเสริฐ. การบริหารและจัดการพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. ส่วนจัดการพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2549.

วิชา มหาคุณ. ผู้พิพากษากับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ. คุณภาพ เล่ม 2 ปีที่ 24 มีนาคม-เมษายน 2520.

วินัย เรืองศรี. บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการสัมมนา
โครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
ด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์. กรุงเทพมหานคร : 2550.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. การลงโทษอย่างอื่นแทนการปรับ. วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์จุฬา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 25 ฉบับที่ 1

วีระพงษ์ บุญโยภาส. การบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ทรงอิทธิพลในประเทศไทย. รฟ46 คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. บริษัท ฐานบัณฑิต จำกัด กรุงเทพมหานคร.

วีระวัฒน์ นันทกานันท์และคณะ. ของป่ากับเศรษฐกิจครัวเรือนของราษฎรบ้านโนนอำนวย ตำบล
นาตาล อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. 2539.

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับ
ลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2546.

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2548 . กรุงเทพมหานคร:บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
(มหาชน), 2548).

สมพันธุ์ ปานะถึก. บางปัญหาของการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้และการแก้ไข. ไม่ปรากฏสถานที่
พิมพ์, 2528.

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่และทงศักดิ์ ดุลยกาญจน์. คดีที่ดินและคดีฟ้องขับไล่. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.เจ.
เพลท โปรเซสเซอร์.

สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. เอกสารนำเสนอในการประชุมเวทีนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม. สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาล
ยุติธรรม. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2550.

หนังสือครบรอบ 111 ปี กรมป่าไม้ ก้าวไกลอย่างมั่นคง ภายใต้ร่มพระบารมี. กรมป่าไม้ กระทรวง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.

ยืนหยัด ใจสมุทร. คำอธิบายพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2545.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือเพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์วิญญ์การ

ปก (1997) จำกัด, 2549.

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญ์ชน, 2545.

คู่มือตุลาการเกี่ยวกับงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรง

พิมพ์ดอกเบี๊ยะ, 2541.

ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม. ไม่ปรากฏ

สถานที่พิมพ์, 2529.

การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ โดยศูนย์วิจัยป่าไม้. เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมเพื่อ

พัฒนาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยาม

การพิมพ์, 2535.

คำอธิบายพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. กองนิติการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ

พันธุ์พืช. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายที่ดิน

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

บันทึกความเห็นทางกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 157/2544

บันทึกความเห็นทางกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 791/2548

บทความ

กอบกุล ราชธนกร. “กฎหมายว่าด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศไทย.” ในเอกสารนำเสนอการประชุมเวทีนโยบายสาธารณะ วันที่ 18 ธันวาคม 2549 ณ โรงแรมเรดิสัน กรุงเทพมหานคร.

ณรงค์ ใจหาญ. “การดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.” วารสารนิติศาสตร์ 21, 2534.

เต็ม สมิตินันท์. “พันธุ์ไม้ป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ.” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน 5.

ทรงธรรม สุขสว่าง. “แนวคิดการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพิสูจน์ค่าเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม.” เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยและพัฒนาสาคี. กรุงเทพมหานคร : 2550.

พงษ์ศักดิ์ วิทวัสสุติกุล. “ค่าเสียหายของสิ่งแวดล้อมจากการทำลายป่าต้นน้ำ.” เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการอบรมสัมมนาทางวิชาการของศาลในเขตภาค 5 เรื่อง การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ณ โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่าวัน จังหวัดเชียงใหม่. วันที่ 13 , 20 , 27 มิถุนายน 2550

เอกสารอื่น ๆ

กิติ ศิริวัลลภ. “รายงานการวิจัยเรื่อง สาเหตุที่ทำให้การดำเนินการป้องกันรักษาป่าที่ผ่านมาไม่ได้ผล และแนวทางแก้ไข.” เสนอต่อ คณะกรรมการวิชาการหลักสูตรนักบริหารระดับอาวุโส รุ่นที่ 6, 2532.

คะเนิง ฤาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2548.

เทียม คมกฤต. การป่าไม้ในประเทศไทย. เอกสารการวิจัยส่วนบุคคล เสนอ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2505.

พงศ์เดช วานิชกิตติกุลและคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยคดีสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม. ไม่ปรากฏปีและสถานที่พิมพ์.

เพ็ญวิษณุ ศรีชัย. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมไม้สักและไม้ยางในที่ดินเอกชน. วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.

มานิต สิทธิผล. ปัญหาทางกฎหมายในการยึดและริบของกลางในคดีป่าไม้. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

- มัลลิกา มนต์เสถียร. การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันปราบปรามการบุกรุกทำลายป่าสงวนแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- รัชดา คำนวณสุข. สภาพบังคับทางกฎหมายเพื่อยับยั้งผู้ก่อมลพิษทางน้ำ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- วินัย เรืองศรี. บทบาทของศาลในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยและพัฒนาสาคี. กรุงเทพมหานคร : 2550.
- ศยามล ไกรยูรวงศ์และคณะ. ข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2549.
- สมิต ยอดพรหม. “มาตรการทางกฎหมายในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- สกุณา ปิยะเวทิน. แนวทางการบริหารและจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. น.5-1. เอกสารนิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการป่าไม้ที่ใช้ในการสัมมนาภาคปลาย ปีการศึกษา 2540-2541 ภาควิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์. 2541.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. กระบวนการสร้างความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม. นำเสนอในการประชุมเวทีนโยบายสาธารณะเรื่อง “นโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในวันที่ 18 ธันวาคม 2549 ณ โรงแรมเรดิสัน กรุงเทพมหานคร พิมพ์ 2549.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาต. “อุทยานแห่งชาติ.” หนังสือการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ โดยศูนย์วิจัยป่าไม้ เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาป่าไม้ โดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่อักษรสยามการพิมพ์, 2535.
- อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยาและคณะ. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายงานผลการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิจัยกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านการ

อนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระยะที่ 1. คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คู่มือตุลาการเกี่ยวกับงานคุ้มครองพันธุ์พืช. กรมคุ้มครองพันธุ์พืช กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดอกเบี๊ยะ, 2541.

ข้อมูลสถิติอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช 2548. สำนักแผนงานและสารสนเทศกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

“ป่าต้นน้ำลำธาร” เอกสารประกอบการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาป่าไม้โดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์ 2535.

สัมภาษณ์

วิสูตร สมนึก. ผู้อำนวยการสำนักวิจัยการจัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้. สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2551.

ทรงศักดิ์ วิฑูรย์. ผู้อำนวยการกลุ่มงานเศรษฐกิจป่าไม้ กรมป่าไม้. สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2551.

ทศพร วัชรานุกร. นักวิชาการป่าไม้ 8 ว. สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2551.

Books

Von Droste, B. and J.A. McNeely. 1992. Foreword. In world Heritage Twenty Years Later (Thorsell, ed.), p.9. IUCN, Gland Switzerland.

IUCN 1984 Categories, Objectives and Criteria for Protected Areas. In National Parks, Conservation, and Development. Jeffrey A. Mcneely and Kenton R. Miller (eds.) Washington, D.C. : Smithsonian Institution Press.

Websites

<http://www.or.jp/live/pageDisplayHandler?pageId=13>

http://www.prachatai.com/05web/th/home/page2_print.php?

<http://www.dnp.go.th/parkreserve/nature.asp?|g=1>

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/172.htm>

<http://ec.europa.eu/environment/crime/index/htm>

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/50&for...>

<http://ec.europa.eu/environment/crime/index.htm>

<http://guru.sanook.com/encyclopedia>

<http://www.dnp.go.th/parkreserve/nature.asp?|g=1>

[http:// www.ussc.gov](http://www.ussc.gov)

[http:// www.epo.nsw.gov.au](http://www.epo.nsw.gov.au)